

Colofon

Inlichtingen:	Hans van der Stelt directeur Bureau Digicommissaris
Contactgegevens:	Bureau Digicommissaris Postadres Postbus 20011 2500 EA DEN HAAG Bezoekadres Muzenstraat 95 2511 WB DEN HAAG T. 06-15894662 @ info@digicommissaris.nl
Versie: Digitale versie:	1.0 www.digicommissaris.nl/digiprogramma
Datum:	November 2016

Inhoud

Voorwoord.....	5
1. Mens centraal: van metafoor naar actie.....	8
Inhoud.....	8
Sturing.....	9
Financiën.....	10
2. Clusterplannen.....	11
2.1 Inleiding.....	11
2.2 Identificatie & Authenticatie.....	11
2.3 Dienstverlening.....	13
2.4 Gegevens.....	15
2.5 Interconnectiviteit.....	17
3. Financieel beeld GDI.....	19

Voorwoord

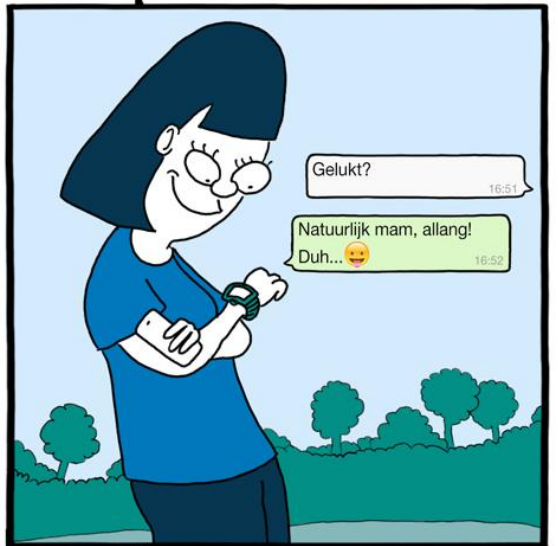
Wordt het in 2017 erop of eronder voor de digitale overheid? Of liever: is de overheid in staat te voldoen aan de verwachting van de mensen in de informatiemaatschappij? Spelen de verantwoordelijke bestuurders en ambtenaren al in op de veranderingen, die het onvermijdelijke gevolg zijn van technologische vernieuwing? Het derde Digiprogramma, dat in nauw overleg en overeenstemming met alle overheidspartijen in het Nationaal Beraad is voorbereid, is in ieder geval een noodzakelijke basis daarvoor. Immers, de digitale overheid kan niet zonder een betrouwbare infrastructuur. Dat geldt voor het stelsel van basisregistraties, voor standaarden en interconnectiviteit, voor onmisbare digitale voorzieningen als de Berichtenbox en voor digitale identificatie en authenticatie. In het Digiprogramma wordt die basis gelegd, maar het is 'slechts' een begin. Een onmisbare start voor de verdere digitalisering van de overheid.

Het programma geeft voor de korte termijn voldoende comfort voor alle onderwerpen, die in mijn opdracht passen. Geen verrassingen in 2017, want in alle regieraden is gezorgd voor overzicht van alle plannen en de samenhang ervan, inzicht in de betekenis van de stappen die we nu maken en uitzicht op een sluitende financiering van alles wat we in 2017 aanpakken.

Maar we weten dat er meer nodig is. De digitalisering van onze economie en samenleving staat pas aan het begin, zoals door VNO-NCW in hun toekomstvisie "Investeren in de digitale kwantumsprong" is aangegeven. Ondanks de ambities van de rijksoverheid om in 2017 interactief digitaal te werken, en het digitale programma 2020 van de lokale overheden, zullen we een tandje bij moeten zetten. Want het antwoord kan niet alleen zijn dat we doen wat nu tenminste nodig is, maar dat de overheid haar best doet de versnellende technologie bij te houden. Voor 2017 is het nodig een omslag te bewerkstelligen, die hier en daar al is ingezet. Op basis van de zekerheid dat we geen gedoe meer hebben over de digitale infrastructuur, die nu door de overheid wordt gebruikt.

Het komt erop aan dat we erkennen dat met het oplossen van de problemen van enkele jaren geleden (financiële tekorten, geen samenhang in de sturing en het ontbreken van een gezamenlijke doelstelling) een begin is gemaakt. Op het resultaat tot nu kunnen we met zijn allen best trots zijn. Maar we moeten doorpakken. De basis op orde en tegelijkertijd de blik op de verwachtingen van de mensen en het bedrijfsleven in de wereld, die digitaal en mobiel is. 'Vanuit de mens gedacht', is de gewenste houding. Dit Digiprogramma geeft daar een stevige grond voor.

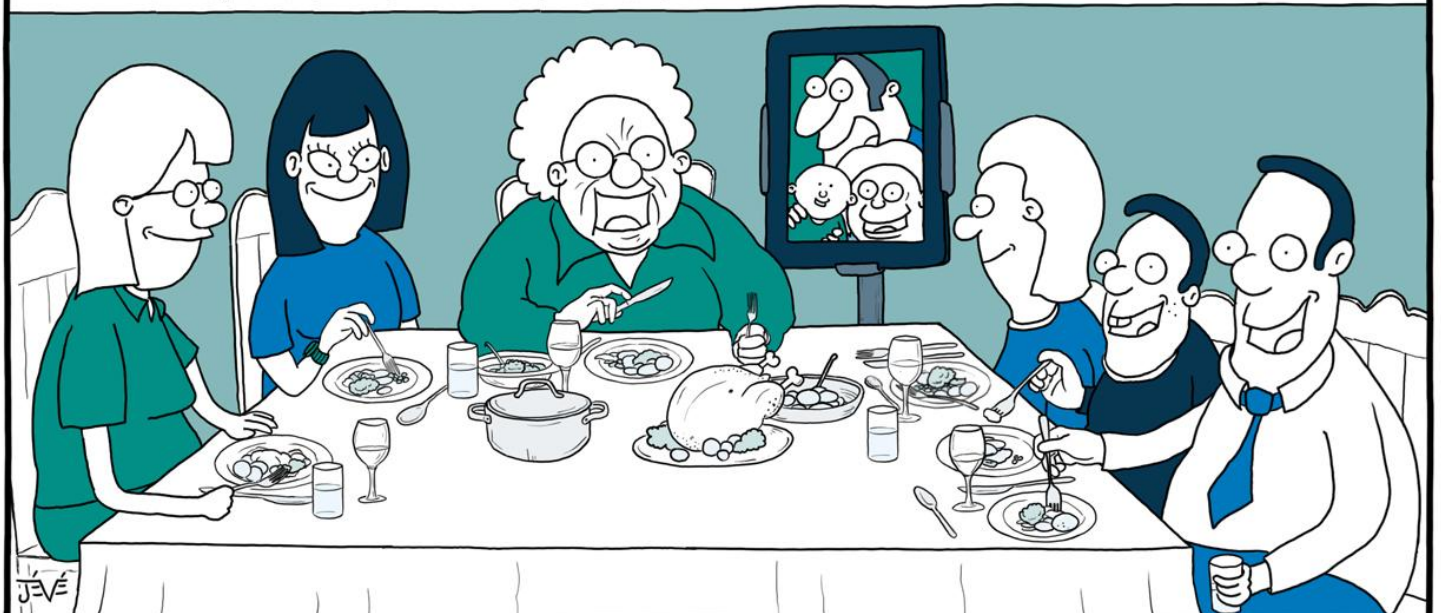
Bas Eenhoorn
Digicommissaris

VAN DIGITALE AANGIFTE VOOR EEN GEBORTE, TOT VERGUNNING, INSCHRIJVING VOOR EEN VERVOLGOPLEIDING, ZORGAANVRAAG EN BELASTINGAANGIFTE: HET IS ALLEMAAL SNEL, VEILIG EN GEMAKKELIJK TE REGELEN.

1. Mens centraal: van metafoor naar actie

Inhoud

Digitale kansen benutten

Voor veel mensen is hun digitale leven inmiddels volledig verweven met hun fysieke leven. Met behulp van smartphone en tablet zijn ze via social media voortdurend in contact met anderen, doen ze aankopen bij webwinkels, proberen ze digitale vormen van onderwijs uit, regelen ze hun eigen zorg (private zorgdiensten, gezondheidsapps), zoeken ze lokaal de samenwerking (buurtcoöperatie, WhatsApp-groep met de buurt) en laten ze zich gelden in de landelijke democratie (referendum GeenPeil). Dit alles wordt gefaciliteerd door steeds verder ontwikkelende digitale technologie.

Om de samenleving in staat te stellen de digitale kansen van morgen optimaal te benutten, is een veilige en betrouwbare digitale overheid noodzakelijk. Zaken als informatieveiligheid en toegang tot informatie spelen bij veel maatschappelijke vraagstukken een steeds grotere rol. Doordat mensen beschikken over meer informatie en zich gemakkelijk kunnen organiseren via social media, hebben ze ook meer invloed op het openbaar bestuur. Door het veranderen van hun informatiepositie verandert ook de verhouding tussen overheid en mensen.

Mensen willen zelf kunnen bepalen met wie ze hun gegevens delen en wie deze mogen analyseren. Zij willen ook fouten in hun gegevens kunnen corrigeren. Dat stelt andere eisen aan de kwaliteit, betrouwbaarheid, beschikbaarheid en de uitwisselbaarheid van gegevens.

Daarnaast verwachten mensen dat overheidsdienstverlening van deze tijd is: gemakkelijk (digitaal) beschikbaar, waar en wanneer ze dat willen en toegespitst op hun eigen persoonlijke situatie. Als zij onvoldoende in staat zijn dit digitaal te regelen, dan zorgt de overheid voor voldoende steun en hulpmiddelen.

Dit vraagt om een overheid die zich steeds meer om mensen, instellingen en bedrijven heen organiseert. Waarbij de regie op de gegevens bij de mens zelf ligt en waarbij *die* informatie en dienstverlening wordt geboden die het beste past bij een bepaald individu of een bepaalde situatie. Dit betekent uiteraard ook dat aan mensen die niet digitaal vaardig zijn of die niet over digitale toegang beschikken passende dienstverlening wordt geboden.

Een goede generieke digitale infrastructuur (GDI) is vereist voor een overheid die gelijke tred houdt met de technologische ontwikkeling en de behoeften en verwachtingen van mensen. Tempo en ambitie zijn hiervoor nodig.

Terug- en vooruitblik

In het Digiprogramma 2016-2017 lag het accent op *"de mens centraal stellen"*. Dit Digiprogramma heeft datzelfde leidende thema. Het afgelopen jaar zijn goede stappen gezet, waardoor het thema steeds meer betekenis krijgt. Zo is door de Nederlandse gemeenten op 14 maart 2016 het pamflet Dienstverlening 2025¹ opgesteld tijdens de Denkdag Digitale Samenleving; ook hierin staat de mens centraal. Het wensbeeld zoals in het pamflet beschreven: *"Het is 2025 en de overheid is een flexibele, op de samenleving gerichte organisatie, waar de mens centraal staat. De grote, logge instituties zijn verdwenen, ivoren torens afgebroken. (...) Van een overwegend aanbodgerichte organisatie, zijn we veel meer vraaggestuurd geworden."*

Daarnaast is het Manifest Gebruiker Centraal² opgesteld. Hierin staan ontwerpprincipes om digitale dienstverlening te verbeteren door de gebruiker centraal te stellen. Dit manifest is door partijen als het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het ministerie van Economische Zaken, Logius, ICTU, KING en UWV ondertekend. Kortom: in het denken raakt "de mens centraal" steeds meer verankerd.

Waar de focus van de voorgaande Digiprogramma's vooral lag op het (verder) op orde brengen van de basis, kijken we nu meer vooruit, naar mogelijkheden voor doorontwikkeling en vernieuwing. Dit komt ook terug in de vooruitblik die per cluster van voorzieningen wordt beschreven in dit Digiprogramma. Bij doorontwikkeling en vernieuwing wordt de stap gemaakt van denken over "mens centraal" naar doen. De acties in dit Digiprogramma zijn er in toenemende mate op gericht om ook echt de omslag te maken van aanbod naar vraag; van organisatiegedreven keuzes naar gebruikersgerichte keuzes. De GDI is bovendien geen statisch geheel. Als er aanleiding toe is, kan de samenstelling van de GDI worden herzien. Dit is mogelijk bij regeerakkoord maar ook

¹ <https://vng.nl/files/vng/20160607-pamflet-dienstverlening2025.pdf>

² <http://www.gebruikercentraal.nl/manifest/>

tussentijds. Zo worden in dit Digiprogramma enkele nieuwe 'generieke' voorzieningen aangekondigd (MijnOverheid voor Ondernemers, eIDAS en eDelivery).

De uitkomsten van de monitor GDI laten bovendien zien dat de GDI nog beter benut kan worden. Een eerste stap in deze richting is het in kaart brengen van het potentieel van de voorzieningen. Om hier in de loop van 2017 beter op ambitie te kunnen sturen, zullen de gebruikscijfers van de monitor ook afgezet worden tegen de potentie.

Sturing

Van versnippering naar bundeling

De dynamiek van de informatiesamenleving vraagt om een openbaar bestuur dat daar in organisatie en uitoefening van publieke taken voor is toegerust. Organisatiegrenzen doen er steeds minder toe, sturing op thema's wordt belangrijker dan sturing vanuit kolommen en instituties. Een digitale infrastructuur (in brede zin) is essentieel voor het intern functioneren en extern presteren van het openbaar bestuur. Sturing over de grenzen van overheidsorganisaties heen op de ontwikkeling van digitalisering van de overheid wordt de komende kabinetsperiode van groot belang. Ten eerste om -waar mogelijk- innovaties op de verschillende beleidsterreinen te ondersteunen met generieke middelen. Dit maakt het voor de mensen eenvoudiger, veiliger en betrouwbaarder, en voor de overheid efficiënter. Ten tweede omdat verschillende overheidsorganisaties beschikken over gegevens van personen. De gegevens zijn als het ware binnen de overheid verspreid. Sturing hierop is noodzakelijk om persoonlijke en op maat gesneden interactie met mensen mogelijk te maken. Ten derde omdat zaken - zoals informatieveiligheid of privacy - niet binnen een afzonderlijk domein kunnen worden geregeld, maar vragen om een domeinoverstijgende aanpak.

De Studiegroep Duurzame Economische Groei³ constateert in haar rapport dat *"de huidige inrichting van de ontwikkeling en financiering van de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) een optimale inzet van digitale middelen binnen de overheid in de weg staat waardoor kansen voor productiviteitsverbetering en betere overheidsdienstverlening worden misgelopen."*

Dit vraagt om een overheidsbrede investeringsagenda en sturing. De studiegroep bepleit dat er één politiek eindverantwoordelijke komt die organisaties met elkaar verbindt, doorzettingsmacht heeft over de domeinen heen als de samenwerking niet uit zichzelf tot stand komt en die centraal kan sturen op de financiën.

Het Digiprogramma 2016-2017 bevat een dergelijk streefbeeld voor de toekomstige sturingsstructuur. Inmiddels worden vanuit verschillende kanten vergelijkbare streefbeelden neergezet. VNO-NCW⁴ pleit bijvoorbeeld voor één digitale overheid met één verantwoordelijke bewindspersoon voor de digitale dienstverlening. In hun optiek draagt een ministerieel topteam onder leiding van de minister-president zorg voor de transformatie van de overheid in de informatiesamenleving. Ook Nederland ICT⁵ en de FME⁶ pleiten voor een ministerieel topteam.

Terug- en vooruitblik

Goede sturing is een randvoorwaarde om verder te komen in succesvolle digitalisering van de overheid. Idealiter krijgt dit bij een volgend kabinet haar beslag. Tot die tijd wordt vanuit de overleg- en besluitvormingsstructuur van de Digicommissaris gestuurd op de GDI. De sturing op de GDI is erop gericht om de mens (in al haar rollen) op een eenduidige manier te ondersteunen. Zoals de Unie van Waterschappen het formuleert in het Digikompas⁷ vraagt dit om: *"Een digitaal stelsel waar alle overheden hun rol in vervullen, en dat zich, waar diensten samenkomen, gedraagt als één overheid."*

Zoals ook opnieuw wordt benadrukt in de Digitale Agenda⁸ acht het kabinet het van belang om de mogelijkheden van ICT beter te benutten in een aantal domeinen zoals de zorg, energie, de maakindustrie (smart industry) en mobiliteit. Om deze domeinen optimaal te kunnen ondersteunen is het van belang dat de GDI voldoende aansluit bij de behoeftes van deze domeinen, terwijl ook

³ Kamerstuk 34300, nr. 76

⁴ Investeren in de digitale kwantumsprong, 27 september 2016, https://www.vno-ncw.nl/sites/default/files/de_digitale_kwantumsprong_0.pdf

⁵ Manifest Groei door Digitalisering, 29 juni 2016 <https://www.nederlandict.nl/news/nederland-ict-wil-digitalisering-op-politieke-agenda/>

⁶ <https://www.fme.nl/nl/nieuws/volgende-kabinet-moet-ministerieel-topteam-digitalisering-instellen>

⁷ Juni 2016, <https://www.uvw.nl/wp-content/uploads/2016/07/Digikompas-Waterschappen.pdf>

⁸ Kamerstuk 29515, nr. 390

de genericiteit geborgd blijft en het domeinoverstijgende karakter van digitalisering niet uit het oog wordt verloren.

Het is wenselijk dat de sectorale infrastructures en de generieke infrastructuur in samenhang worden doorontwikkeld en ook de sturing in samenhang wordt bekeken. Om waar nodig en wenselijk vanuit het perspectief "mens centraal" eenduidige dienstverlening te kunnen bieden. Mensen komen immers in verschillende rollen (zoals patiënt, leerling, mantelzorger, ondernemer etc.) in aanraking met de overheid.

Om deze aansluiting te verbeteren is in 2016 als eerste stap de inbreng van vakdepartementen beter verankerd in de sturingsstructuur van de Digicommissaris, onder andere via de regieraden. In dit Digiprogramma gaat meer aandacht uit naar de aansluiting tussen GDI en sectorale digitale infrastructuur: welke GDI-voorzieningen kunnen de belangrijkste ontwikkelingen binnen de verschillende sectoren ondersteunen? De GDI is bovendien een dynamische set van voorzieningen en standaarden, die (indien gewenst) bij een nieuw regeerakkoord kan worden herzien.

Afgelopen jaar is de sturingsstructuur uitgebreid met een tafel Internationaal om coördinatie ten aanzien van afhankelijkheden tussen GDI-voorzieningen en internationale ontwikkelingen te versterken. Daarnaast is de werking van de regieraden geëvalueerd. Op basis hiervan worden verbeteringen aangebracht in taak, rol en bezetting van de regieraden. Daarnaast is er een analyse gemaakt van (de relatie met) afnemersraden, omdat er grote verschillen bestaan tussen afnemersraden wat rolinvulling en mandaat betreft. Bovendien werd behoefte gevoeld aan een betere verbinding tussen afnemersraden en regieraden. Deze analyse vormt een startpunt voor verbetering van de werking van de afnemersraden. Tot slot wordt de toekomstige ontwikkeling van de GDI versterkt door te sturen op de levenscyclus van de voorzieningen en op een onderling samenhangende ontwikkeling van voorzieningen.

Financiën

Van incidenten naar duurzame afspraken

Net als bij de sturing, zijn ook de financiën ten aanzien van de voorzieningen versnipperd. Het samenbrengen van gelden, dan wel centrale sturing hierop, is steeds wenselijker. Deze wens wordt niet alleen ambtelijk onderschreven, maar ook de motie Veldman/Oosenbrug⁹ bepleit bundeling van middelen. Dit zou bij een volgend kabinet zijn beslag kunnen krijgen.

Bijzonder aan de GDI is dat door het generieke karakter alle overheidsorganisaties bijdragen aan de bekostiging ervan en dus ook betrokken zijn bij de besluitvorming hierover. Deze gezamenlijke bekostiging geldt op dit moment met name voor de middelen voor de GDI die in 2015 op Aanvullende Post voor de GDI zijn geplaatst bij besluitvorming in de ministerraad¹⁰ om de financiële tekorten van dat moment op te vangen voor de jaren 2015-2019.

Complicerende factoren bij besluitvorming zijn onder meer dat niet alle overheidsorganisaties alle generieke voorzieningen gebruiken in hun processen. En dat het betalen voor een voorziening en het baat hebben bij die voorziening niet altijd met elkaar verbonden zijn.

Terug- en vooruitblik

Voor het merendeel van de voorzieningen wordt gewerkt langs de spelregels die zijn vastgesteld in 2015¹¹ en die dit jaar¹² verder zijn aangescherpt. Gelden uit de Aanvullende Post voor de GDI worden vrijgegeven op basis van de bestedingsplannen die in het kader van het Digiprogramma zijn opgesteld en de onderuitputting is toegekend op basis van onderbouwde voorstellen.

Sinds het plaatsen van middelen voor de GDI op de Aanvullende Post is een aantal nieuwe inhoudelijke en financiële vraagstukken ontstaan (bijv. rondom eID en berichtenvoorziening). Om daar een einde aan te maken zijn duurzame financieringsafspraken nodig. Door heldere en sluitende afspraken te maken over hoe en door wie de kosten die samenhangen met de GDI worden gedragen, worden (zoveel mogelijk) onzekerheden over gevraagde financiële bijdragen en te dragen risico's weggenomen. De uitgangspunten voor deze afspraken zijn vastgesteld in de ministerraad van 8 juli 2016 en worden verder uitgewerkt. Zie voor een nadere uitwerking hoofdstuk 3 van dit Digiprogramma.

---

⁹ Kamerstuk 34300 VII, nr. 30

¹⁰ Ministerraad 6 maart 2015

¹¹ Ministerraad 6 maart 2015

¹² Ministerraad 4 maart 2016

2. Clusterplannen

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de activiteiten die zijn ontplooid op basis van het Digiprogramma 2016-2017. Vervolgens wordt per cluster vooruit geblikt op doorontwikkeling en innovatie. De focus van dit hoofdstuk ligt op de activiteiten van de regieraden die sturen op de inhoudelijke samenhang van de voorzieningen van de GDI, de doorontwikkeling van voorzieningen, het gebruik van deze voorzieningen en de financiële dekking van de activiteiten. Andere activiteiten op het gebied van de digitale overheid zijn niet meegenomen. Dit om overlap met bijvoorbeeld de voortgangsrapportages van Digitaal 2017 en de Digitale Agenda te voorkomen.

Naast de impact van nieuwe technologische ontwikkelingen en de synergie tussen sectorale en generieke componenten, wordt ook aandacht besteed aan het huidige gebruik van de GDI-voorzieningen en de voortgang op verdere digitalisering binnen de overheid. De monitor GDI 2016 laat zien dat er op veel GDI-voorzieningen vooruitgang wordt geboekt in het gebruik. Steeds meer overheidsorganisaties sluiten aan op de generieke voorzieningen en basisregistraties en maken gebruik van standaarden. Bij de burgervoorzieningen ontstaat de meeste groei. Maar ook bij de voorzieningen voor ondernemers neemt de digitale informatie-uitwisseling fors toe, met name door machine-tot-machine-verkeer.

2.2 Identificatie & Authenticatie

Voortgang

De ontwikkeling en implementatie van een veilig, betrouwbaar en gebruikersvriendelijk identificatie- en authenticatiestelsel is randvoorwaardelijk voor het functioneren en presteren van de digitale overheid. Bovendien is het van groot maatschappelijk belang voor het digitale verkeer in de informatiesamenleving. De regieraad Identificatie & Authenticatie stuurt op de samenhang tussen voorzieningen in het gehele identificatie- en authenticatiedomein.

In 2016 waren de prioriteiten voor de regieraad I&A als volgt:

- Inrichting van een publiek uniform toelatingsstelsel voor online toegang tot het BSN-domein voor burgers.
- Samenhang aanbrengen in het publieke toelatingsstelsel voor online toegang voor burgers, Idensys, publiek middel, DigiD, DigiD Machtigen, RDA (Remote Document Authentication), iDIN, eHerkenning en de eIDAS-vereisten.
- Op orde brengen van financiering van de verschillende onderdelen van eID.
- Realisatie van de voorbereidende fase van het publiek middel overgaand naar realisatiefase, na (politieke) besluitvorming medio 2016.
- Investeren in DigiD om robuustheid, veiligheid en continuïteit te borgen.
- Aansluiten door overheidsdienstverleners op eID en ontsluiten van de dienstverlening aan bedrijven. Daarbij moeten overheidsdienstverleners hun eigen identificatie- en authenticatiemiddelen uitfaseren.

De regieraad heeft de kern van de opgave voor I&A 2016-2017 als volgt geformuleerd:

1. Oplossen van financiële vraagstukken die de voortgang belemmeren.
2. Samenhang van de verschillende initiatieven en de benodigde randvoorwaarden verhelderen en uitdragen.
3. Verhelderen en (waar mogelijk) vereenvoudigen van de overleg- en besluitvormingsstructuur waarmee in samenhang op het geheel (Idensys, publieke middel, iDIN, RDA en DigiD) wordt gestuurd.
4. Politieke besluitvorming, medio 2016, over vervolg ontwikkeling en implementatie eID-stelsel (uitkomsten evaluatie pilots).
5. Agenderen van mobiele toepassingen en andere innovaties.

Op deze punten zijn het afgelopen jaar grote slagen gemaakt, maar er blijft nog een flinke opgave voor 2017 en verder. In 2016 is het duidelijker en eenvoudiger maken van de besluitvormingsstructuur, inclusief de rol van het Nationaal Beraad en de regieraad I&A, een belangrijk aandachtspunt geweest om op samenhang in het hele domein te sturen.

Overige aandachtspunten

- De toename van het gebruik van digitale diensten in 2016 heeft geleid tot druk op DigiD en DigiD Machtigen. Dit maakt opschaling van DigiD (voorzien) en vernieuwing van de machtigingsvoorziening noodzakelijk (hiervoor wordt een voorstel ontwikkeld).
- De eIDAS-verordening verplicht dat een burger uit een andere EU-lidstaat (met een inlogmiddel uit dat land) digitaal kan inloggen bij de Nederlandse overheid. Dit is met voorstellen geagendeerd in 2016.

Vooruitblik

Uitgangspunt voor de vooruitblik is onder meer de Kamerbrief Impuls eID¹³ van eind augustus, waarin de multimiddelenaanpak wordt vastgelegd. Dit heeft betrekking op de identificatie en authenticatie in het BSN-domein.

Het speelveld omvat niet alleen authenticatie van burgers naar overheid, maar ook burgers naar bedrijven, bedrijven naar overheid, bedrijven naar bedrijven, etc. Daarnaast gaat het om autorisatie. Hoe bepalen we wie wat mag en wie waartoe toegang krijgt?

De eIDAS verordening kan er voor zorgen dat Nederland een veilige en daarmee aantrekkelijke transactiehaven binnen de EU wordt. Dat vergt wel investeren in eIDAS, promotie en verdere uitrol van eHerkenning. Daarmee kunnen veel economische baten worden gegenereerd.

Een deel van deze onderwerpen (eHerkenning, eIDAS, DigiD Machtigen) valt buiten de scope van de Impuls eID. Hierop wordt in aparte gremia gestuurd. Op de samenhang van het geheel wordt gestuurd door de regieraad I&A en het Nationaal Beraad.

Ontwikkeling en implementatie van infrastructuur voor (digitaal) inloggen en identificeren

- De manier van inloggen bij de overheid wordt gemoderniseerd met meer en hoger beveiligde middelen voor online identificatie. Mensen krijgen meer ruimte om een inlogmiddel te kiezen dat hun voorkeur heeft bij het inloggen in het publiek (BSN-)domein. Veiligheid en bescherming van privacy staan daarbij voorop. Vooral voor gevoelige informatie waaronder gezondheidsgegevens maar ook voor andere digitale handelingen tussen mensen en (overheids)organisaties. Mensen zijn niet meer afhankelijk van één publiek middel.
- Het aanbod van inlogmiddelen komt in diverse varianten beschikbaar via het eRijbewijs, Identiteitskaart (eNik), iDIN (bankkaart) en Idensys middelen die toegelaten worden in het publieke domein.
- Voor ondernemers blijven de bestaande eHerkenningmiddelen beschikbaar; steeds meer overheidsorganisaties ontsluiten hun ondernemersdiensten met eHerkenning.
- De toelating van middelen in het BSN-domein wordt met (wettelijke) eisen vastgelegd. De overheid houdt toezicht op naleving.

Machtigen

- Voor mensen die niet digitaal kunnen of mogen communiceren met de overheid wordt via een vorm van (digitaal) machtigen toegang gegeven tot digitale overheidsdiensten. De infrastructuur die hiervoor nodig is, wordt kostenefficiënt geregeld.
- Er wordt in gezamenlijkheid een besluit genomen over een overheidsbrede machtigingsvoorziening, inclusief de financiering ervan. Dit gebeurt op basis van een verkenning, waarbij de sectorspecifieke behoeften worden meegenomen.

Inloggen in Nederland vanuit de EU

- Europese burgers kunnen met een inlogmiddel uit hun eigen lidstaat inloggen bij de Nederlandse overheid en gebruik maken van digitale overheidsdiensten.

Accentverschuivingen t.o.v. voorgaand Digiprogramma

- Besluit over generieke machtigingsvoorziening
- Implementatie eIDAS

---

¹³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/08/25/kamerbrief-over-impuls-eid>

Financieel overzicht

Identificatie & Authenticatie

	2017		
	Benodigd	Beschikbaar	Saldo
2.1a eID/ Idensys	26,80	26,80	0,00
2.1b ETD (eHerkenning en Idensys)	7,00	7,00	0,00
2.2 DigiD (incl. buitenland en machtigen)	39,26	39,26	0,00
Totaal identificatie & authenticatie	73,06	73,06	0,00

2.3 Dienstverlening

Voortgang

In 2016 waren de prioriteiten van de regieraad Dienstverlening het aanbrengen van samenhang vanuit gebruikersperspectief, het vergroten van het gebruik van voorzieningen, het realiseren van regie op gegevens en het verminderen van vrijblijvendheid bij het gebruik van de GDI. Daaraan is als volgt gewerkt¹⁴:

Mensen (burgers, bedrijven) centraal bij toegang tot overheidsinformatie en -dienstverlening

- Een overheidsbreed beeld op de overheidsdienstverlening van de toekomst is dringend gewenst. De regieraad Dienstverlening is hierover in gesprek gegaan aan de hand van een aantal initiatieven zoals het Pamflet Dienstverlening 2025, MijnOverheid van de Toekomst en Gebruiker Centraal. Ook is het concept 'klantreizen' verdiept. Dit is gebeurd naar aanleiding van een aantal lopende ontwikkelingen zoals de integratie van berichtenboxen, portalenstrategie, visietrajecten MijnOverheid voor Burgers en MijnOverheid voor Ondernemers (MOvO). Een aantal gemeenten verbetert hun dienstverlening aan de hand van 'klantreizen'. De Manifestgroep heeft een aantal life-events succesvol gerealiseerd op Overheid.nl.
- Een ontwikkeltraject is ingezet voor het presenteren van een samenhangend geheel van de overheidsportalen Overheid.nl, Rijksoverheid.nl en Ondernemersplein. Uitgangspunt is één centrale overheid voor algemene informatie en een eenduidige uitstraling vanuit de overheid. De algemene informatie wordt via verschillende kanalen beschikbaar gesteld. De regieraad stuurt op samenhang bij de realisatie van deze portalenstrategie. In de toekomstvisie van MijnOverheid zullen Ondernemersplein, Overheid.nl en gerelateerde initiatieven met elkaar worden verbonden.
- MijnOverheid voor Ondernemers (MOvO) is gericht op één toegangsvoorziening voor alle ondernemers, waarin verschillende diensten in een plek krijgen: een overzicht van de belangrijkste gegevens van de ondernemer, gerichte informatie op basis van profiel en hergebruik van gegevens en eenmalig inloggen bij transacties. Er is een relatie met ontwikkelingen als het Digitaal Ondernemersplein, de Berichtenbox voor Bedrijven, MijnOverheid voor Burgers en SBR. De regieraad stuurt op de samenhang bij deze ontwikkelingen.

Regie op (eigen) gegevens

- Het programma Regie op Gegevens verkent de mogelijkheden om mensen zelf de regie te geven over het beheer van hun gegevens. Daarbij hoort ook dat ze zelf kunnen bepalen met wie ze deze delen. Dit is een belangrijke invulling van het principe "de mens centraal in de overheidsdienstverlening". Het uitvoeren van goede pilots is nog lastig vanwege financiering en prioriteiten bij betrokken partijen. De regieraad Dienstverlening houdt een vinger aan de bestuurlijke pols ten aanzien van de pilots. Dit gebeurt in afstemming met de regieraad Gegevens vanuit de visie op overheidsgegevens en de vraag om digitaal inzagen en correctierecht.

¹⁴ Zie voor een toelichting op het clusterplan Dienstverlening: <https://digitaleoverheid.pleio.nl/file/download/46210412>

(Wettelijke) kaders en overheidsbrede afspraken

- Uit de eerste rapportage van het programma Implementatieagenda Digitaal 2017 blijkt dat de voortgang op de gemaakte afspraken nog achterloopt op schema. De regieraadleden hebben de problematiek aangekaart bij hun achterban. De tweede rapportage is in oktober 2016 besproken.
- De regieraad is nauw betrokken bij de doelstelling, voortgang en realisatie van de wet GDI. De beoogde ingangsdatum van de wet is 1 januari 2018. In het kader van versnelling is het wetstraject voor de eerste fase van de wet toegespitst op eID, toezicht, informatiebeveiliging en privacy en standaarden.
- Elektronisch factureren wordt per 1 januari 2017 verplicht voor alle nieuwe inkoopcontracten voor de levering van producten en diensten aan de Rijksoverheid. Deze afspraak is in 2016 door het Kabinet gemaakt met vertegenwoordigers van medeoverheden en het bedrijfsleven. De inkoopvoorwaarden en de modelovereenkomsten van het Rijk zijn hiervoor aangepast en Rijksdiensten zorgen ervoor dat zij tijdig hun infrastructuur en inkoopproces op orde hebben. Medeoverheden volgen het voorbeeld van het Rijk en gaan ook e-facturen voorschrijven in eigen tijdspad.

Nieuwe infrastructuur berichtenvoorziening MijnOverheid voor Burgers (MOvB)

- Er is een voorstel voor vernieuwing van de berichtenvoorziening opgesteld. De ministerraad heeft op 8 juli met de voorgestelde aanpak, inclusief financiering, ingestemd.

Overig

- Een voorstel voor het oplossen van nummerproblematiek rondom de berichtenbox is besproken in de regieraad; er wordt nu gewerkt aan implementatie daarvan.
- Op basis van een verkenning door Bureau Digicommissaris is een leidraad ontwikkeld voor de werkwijze en rolinvulling van afnemersraden.

Vooruitblik

Mens centraal

De overheid stelt de mens centraal vanuit de verschillende rollen en situaties waarin de mens acteert: burger, ondernemer, medewerker, werkgever, patiënt, student, ouder, etc. Dat maakt dat overheidsdienstverlening moet uitgaan van de vraag en maatwerk moet kunnen bieden. Ook is het van belang dat informatie en transacties op de voor mensen belangrijke thema's (zoals life-events) over organisaties heen toegankelijk, vindbaar en zichtbaar zijn.

Veranderende samenleving

De samenleving verandert door snelle technologische ontwikkelingen. Mensen krijgen en nemen een centrale rol, pakken steeds meer zelf de regie, organiseren zich in netwerken en hebben meer invloed via bijvoorbeeld sociale media. Er komen voortdurend nieuwe technologieën beschikbaar die burgers en bedrijven steeds sneller adopteren en gebruiken, bijvoorbeeld om onderling informatie uit te wisselen, te communiceren, zaken te doen en de bedrijfsprocessen te optimaliseren. Met de verdergaande internationalisering neemt ook het grensoverschrijdende berichtenverkeer toe. De verhouding ten opzichte van de overheid verandert. Burgers en bedrijven verwachten meer maatwerk. Een overheid die vraaggestuurd handelt, in samenwerking met burgers en bedrijven, komt tegemoet aan deze veranderende verhouding en biedt ondersteuning op het gebied van informatieveiligheid, privacybescherming en fraudebestrijding. De overheid heeft de taak om alle groepen in de samenleving – de zelfredzamen, de meer afhankelijke groepen en alles wat er tussenin zit – goed te bedienen. Zo zal er altijd aandacht zijn voor persoonlijk contact bij complexe vragen en wordt ondersteuning geboden aan minder-digivaardigen.

Gevolgen voor betekenis en inrichting GDI

- Doorontwikkelen op generieke voorzieningen in samenwerking met burgers, ondernemers, patiënten etc.
- Aanbieden van informatie (algemeen en op maat) op basis van vraaggerichte thema's en situaties.
- Relevante en persoonlijke informatie bieden via beschikbare klantgegevens.
- Intuïtief ontwerpen vanuit de behoeften en context van eindgebruikers.
- Meer focus op flexibele mobiele oplossingen omdat juist dat de kanalen zijn die eindgebruikers gebruiken.
- Gezamenlijk organiseren en gebruik van generieke voorzieningen biedt meerwaarde en samenhang voor eindgebruikers in verschillende domeinen en tegelijkertijd toegankelijke oplossingen voor mensen die minder vaardig zijn.
- Nadenken over herpositionering van voorzieningen op basis van klantreizen en de visie op MijnOverheid van de Toekomst.

De regieraad Dienstverlening koerst zowel op dit toekomstbeeld als op het aansluiten op en doorontwikkelen van de huidige voorzieningen. Deze voorzieningen moeten goed functioneren en zich blijven ontwikkelen. Dit toetst de regieraad expliciet. In kleine stappen wordt toegewerkt naar Digitaal 2017 en daarop voortgebouwd. Het gebruik van generieke voorzieningen in verschillende sectoren of domeinen is een belangrijk aandachtspunt. De regieraad richt zich daarom in 2017 – onder meer door aandacht voor portfoliomanagement – op de aansluiting tussen GDI-voorzieningen en domeinspecifieke voorzieningen en het gebruik van generieke voorzieningen in domeinen. Verder denkt de regieraad Dienstverlening na over de overheidsbrede interactiestrategie en het herpositioneren van voorzieningen op basis van klantreizen in vervolg op MijnOverheid van de Toekomst en de denkbeelden uit het pamflet Dienstverlening 2025.

Accentverschuivingen t.o.v. voorgaand Digiprogramma

De nieuwe voorziening MijnOverheid voor Ondernemers wordt een basisvoorziening voor alle ondernemers. De voorziening draagt bij aan gebruikersgemak en verminderde regeldruk. Life-events is een nieuw onderdeel van Overheid.nl. Via life-events wordt informatie aangeboden op basis van situaties (zoals 18 jaar worden, scheiden, werkloos worden, overlijden). Het biedt toegang tot de relevante informatie over organisaties heen.

Financieel overzicht

Dienstverlening

	2017		
	Benodigd	Beschikbaar	Saldo
1.1 Digitaal Ondernemersplein	4,30	4,30	0,00
1.2a Ondernemersdossier	0,40	0,40	0,00
1.2b MijnOverheid voor Ondernemers	6,30	6,30	0,00
1.3 Berichtenbox bedrijven	1,00	1,00	0,00
1.4 eFactureren	5,46	5,46	0,00
1.5 MijnOverheid	34,11	34,11	0,00
1.6 Overheid.nl (incl. life-events)	1,56	1,56	0,00
1.7 Samenwerkende Catalogi	0,32	0,32	0,00
1.8 SBR	21,70	21,70	0,00
1.9 Antwoord voor Bedrijven	5,40	5,40	0,00
Totaal dienstverlening	80,55	80,55	0,00

2.4 Gegevens

Voortgang

In 2016 waren de prioriteiten voor de regieraad Gegevens onder meer de doorontwikkeling naar een stelsel van overheidsgegevens, het verhogen van de kwaliteit van (bron)gegevens en het uitwerken van duurzame financieringsafspraken voor de GDI. Daaraan is als volgt gewerkt:

Centraal stellen van gebruik

- Met de monitor GDI is zicht gekregen op de mate van aansluiting en gebruik.
- Om de gebruikersinbreng per basisregistratie/voorziening te verbeteren, is een streefbeeld voor de inrichting van afnemersraden vastgesteld.
- Bevorderen van het gebruik van de stelselvoorzieningen staat op de agenda.

Verhogen kwaliteit van (bron)gegevens

- In 2016 vindt het tweede kwaliteitsonderzoek naar basisregistraties plaats. Er wordt gesproken over structurele voortzetting van dit onderzoek.

Structurele financiering stelsel van basisregistraties

- De stand van zaken met betrekking tot de financiering van de basisregistraties is in kaart gebracht en getoetst in de regieraad. Dit zal worden betrokken bij de uitwerking van de duurzame financieringsafspraken GDI.

Doorontwikkelen naar een stelsel van overheidsgegevens

- De visie op het stelsel van overheidsgegevens is met alle overheidspartijen opgepakt. Er is een aantal acties in gang gezet. Zo is onder meer gewerkt aan generieke afspraken over digitaal inzage- en correctierecht en is onderzocht hoe tot een kenniscentrum voor vragen rond gegevens(gebruik) te komen.

Doorontwikkeling stelselvoorzieningen

- Besloten is om de vernieuwing van Digikoppeling met prioriteit aan de doorontwikkelagenda van de stelselvoorzieningen toe te voegen (looptijd 2016-2017).
- In 2016 start een derde basisregistratie (Landelijke voorziening WOZ) met de aansluiting op Digilevering.
- Uitgangspunten met betrekking tot OIN zijn vastgesteld op basis waarvan verdere realisatie plaatsvindt.

Duurzame toegankelijkheid

- Het onderwerp duurzame toegankelijkheid stond in 2016 een aantal keer op de agenda. OC&W heeft als beleidsverantwoordelijk departement diverse vragen aan regieraadleden gesteld, onder meer over verschillen in bewaartermijnen bij basisregistraties.

Vooruitblik

Gegevenslandschap voor de overheid

Doel is te komen tot een gegevenslandschap dat:

- Slimmer verzamelen, bewerken, bewaren en delen van gegevens van de overheid mogelijk maakt, zodat de overheid efficiënter opereert en de dienstverlening verbetert (ook door regie op eigen gegevens).
- Eventueel kan uitmonden in één (virtuele) logische gemeenschappelijke gegevenslaag voor de overheid. In deze gegevenslaag hebben we de gegevens gescheiden van de functionaliteit.
- Gebruik maakt van beschikbare technieken zoals virtualisatie van data, API's en Linked Data.

In het eerste kwartaal van 2017 wordt de visie op het gegevenslandschap, inclusief bovenstaande punten, afgerond en vertaald naar een roadmap. Daarbij is het uitgangspunt dat elke sector zelf zijn eigen ambitieniveau vaststelt.

De concrete doelen met betrekking tot het gegevenslandschap zijn in 2016 langs drie sporen uitgewerkt:

- kwaliteit;
- transparantie;
- toegankelijkheid (waaronder inzage- en correctierecht, duurzaam bewaren en archieffunctie).

Het verder invullen van taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot deze doelen krijgt in 2017 zijn beslag. Hierbij geldt het principe van vraagsturing. Iedere sector is zelf verantwoordelijk voor zijn gegevens, hoe daarmee wordt omgegaan en wat daar ten aanzien van wetgeving en voorzieningen voor nodig is. De regieraad Gegevens zet in op die elementen die sectoroverstijgend c.q. overheidsbreed zijn.

Accentverschuivingen t.o.v. voorgaand Digiprogramma

- Van uitwerking naar daadwerkelijke realisatie van het gegevenslandschap overheid. Met als doel om overheidsgegevens transparanter en toegankelijker te maken en de kwaliteit van gegevens en de archieffunctie te waarborgen;
- Vernieuwing onderdelen stelselvoorzieningen;
- Verbeteringen aanbrengen in gezamenlijke sturing op gegevens (regieraad).

Financieel overzicht

Gegevens

	2017		
	Benodigd	Beschikbaar	Saldo
3.1 Beheervoorziening BSN	2,60	2,60	0,00
3.2 tm 3.5 Stelselvoorzieningen	14,25	14,25	0,00
Totaal gegevens	16,85	16,85	0,00

2.5 Interconnectiviteit

Voortgang

In 2016 waren de prioriteiten voor de regieraad Interconnectiviteit het bevorderen van veilige en betrouwbare toegang tot overheidsdienstverlening, het overheidsbreed inzetten van standaarden en het verhogen van het gebruik van voorzieningen en standaarden. Daaraan is als volgt gewerkt:

Veilige en betrouwbare toegang tot dienstverlening

- Op aangeven van de regieraad Interconnectiviteit heeft het Nationaal Beraad een aantal internetveiligheidsstandaarden toegevoegd aan de pas-toe-of-leg-uit lijst met verplichte standaarden.
- De regieraad heeft ingestemd met een claim voor overheidsbrede toepassing van veilige e-mail via Diginetwerk.
- Het jaar- en werkplan van de NORA zijn vastgesteld.
- De route naar een gemeenschappelijke Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO) is besproken.

Getoetste standaarden en voorzieningen overheidsbreed inzetten

- In het Nationaal Beraad is een adoptie-impuls afgesproken ten aanzien van informatieveiligheidsstandaarden. Het streefbeeld is ze eind 2017 overal – waar van toepassing – te hebben geïmplementeerd. Via een halfjaarlijkse monitor is inzichtelijk gemaakt hoe het staat met de adoptie van deze standaarden.
- In het wetgevingstraject GDI is in de voorbereiding van de conceptwetgeving een artikel opgenomen met een grondslag om – nader te bepalen – standaarden via AMvB te kunnen verplichten. Handhaving en toezicht daarop wordt meegenomen in de algemene handhavings- en toezichtsinstrumenten van deze wet.

Verhoging gebruik voorzieningen en standaarden

- Voor Diginetwerk zijn de rollen, taken en verantwoordelijkheden belegd. Daarnaast is een stuurgroep ingesteld die het bredere gebruik en de noodzakelijke doorontwikkeling uitwerkt;
- Er is onderzoek gedaan naar de genericiteit van Digipoort. Daaruit volgt dat deze voorziening voor gegevensuitwisseling generiek is. In de meeste gevallen geldt dat ook voor de dienstverlening die daar gebruik van maakt (bijvoorbeeld SBR, eFactureren), enkele domeinspecifieke oplossingen (bijvoorbeeld DigiInkoop) daargelaten.

Overig

- De regieraad stuurt mede de pilot eDelivery (Europese gegevensuitwisseling) aan, om een eenduidig Nederlands aansluitpunt naar Europa te realiseren.
- De relevantie van PRS (Public Regulated Service, Europese tegenhanger van GPS) voor de GDI is besproken.
- Een drietal departementen (OC&W, VWS en SZW) heeft op basis van onderlinge vertegenwoordiging het aanbod gekregen om deel te nemen aan de regieraad Interconnectiviteit.

Vooruitblik

Het toekomstbeeld voor 2020 is een overheidsbrede generieke infrastructuur die:

- Ervoor zorgt dat de diverse overheidspartijen als één overheid overkomen.
- Het mogelijk maakt virtueel alle relevante gegevensbronnen die nodig zijn voor werkprocessen en dienstverlening beschikbaar te stellen, ad hoc of structureel.

- Flexibele, veilige en betrouwbare gegevensuitwisseling mogelijk maakt tussen overheden en tussen overheden en het private domein.
- Technologie bevat die veiligheid en privacybescherming als intrinsieke kenmerken heeft.
- Gestandaardiseerd is zodat interoperabiliteit tussen de diverse informatiesystemen is geregeld.
- Aandacht schenkt aan het sourcingsvraagstuk, in het licht van open source, open standaarden en de relatie tot de GDI-voorzieningen en standaarden.

In 2017 leidt dit tot de volgende agenda voor het cluster Interconnectiviteit:

- Voorstel voor een overheidsbrede platformaanpak m.b.t. interconnectiviteit / interoperabiliteit. Op basis van:
  - Analyse huidige situatie.
  - Verwachte ontwikkelingen.
  - Welke eisen daaruit voortkomen.
  - Wat als gevolg daarvan gewenst is (soll-situatie).
- Een strategie om dit te realiseren zonder de huidige infrastructuur en gegevensverzamelingen te verstoren en dubbele kosten te maken.
- Realisatie/implementatie van het e-Delivery koppelvlak met Europa en het inrichten van de sturing daarvan.
- Beproevingen met nader te bepalen technologieën die hiervoor van strategisch belang zijn, zoals blockchain, UETP (Uniform Economic Transaction Protocol) en PDM (Personal Data Management).
- Realisatie van het streefbeeld informatieveiligheidsstandaarden.
- Een voorstel voor tijdsplanning van de adoptie van verplichte standaarden in de GDI-voorzieningen zelf.

Accentverschuivingen t.o.v. voorgaand Digiprogramma

- Europese context en ontwikkelingen, zoals eDelivery en PRS op de agenda van de regieraad;
- De planning en het streefbeeld voor de toepassing van pas-toe-of-leg-uit standaarden in de GDI-voorzieningen is (nog) niet opgesteld; deze volgen in 2017;
- Ditzelfde geldt voor het verder in kaart brengen en wegnemen van belemmeringen voor het grootschalig gebruik van voorzieningen en standaarden. Voor de implementatie van GDI-voorzieningen en standaarden wordt aansluiting gezocht bij (doelstellingen uit) grootschalige verandertrajecten, zoals bijvoorbeeld de Omgevingswet.

Financieel overzicht

Interconnectiviteit	2017		
	Benodigd	Beschikbaar	Saldo
4.1 Diginetwerk	1,32	1,32	0,00
4.3 Digipoort KIS-migratie OTP	28,50	28,50	0,00
4.5 PKIoverheid	1,20	1,20	0,00
4.6 NORA	0,42	0,42	0,00
4.7a Standaarden	2,10	2,10	0,00
4.7b Webrichtlijnen	0,48	0,48	0,00
Totaal interconnectiviteit	34,02	34,02	0,00

3. Financieel beeld GDI

Terugblik 2016

In 2016 is gewerkt volgens de financiële spelregels voor de Generieke Digitale Infrastructuur, waarbij inhoud en financiering bij elkaar worden gehouden. Op die manier wordt voorkomen dat beleid wordt gemaakt zonder dat de structurele financiële implicaties daarvan in beeld zijn gebracht en de benodigde dekking is georganiseerd.

Daarnaast is ook, onder regie van de Digicommissaris, de financiële jaarcyclus van bestedingsplannen en verantwoording doorlopen. Er was sprake van onderuitputting op de Aanvullende Post GDI 2015 en deze is in 2016 op voordracht van de beleidsverantwoordelijken door het Nationaal Beraad toegekend aan verschillende generieke bestedingsvoorstellen (zie ook de tabel mutatieoverzicht AP 2016 hieronder).

In 2016 is verder gewerkt aan een structureel financieringsarrangement, waarmee een duurzaam en robuust toekomstig financieel fundament moet worden gelegd onder de voorzieningen van de GDI.

Taakstellingen

Bij de opzet van de Aanvullende Post voor de GDI heeft de ministerraad besloten tot het opleggen van een aantal efficiencykortingen en een doorbelastingstaakstelling. In onderstaande tabel staat per jaar schematisch weergegeven wat de financiële impact is van de taakstellingen en kortingen en welk effect deze hebben op de Aanvullende Post GDI.

Taakstellingen en kortingen

(Bedragen in mln. €)		2016	2017	2018	2019 e.v.
RB	Doorbelastingstaakstelling	0	15	15	15
AP	Specifieke korting	5	3,2	7,3	10,7
	(Respectievelijk BDC, DigiD/eID, MO)	(1, 1, 3)	(1, 1.2, 1)	(1, 5.3, 1)	(0, 9.7, 1)
	Efficiencykorting	0	5	10	15

RB: Reguliere Begroting

AP: Aanvullende Post GDI

De *specifieke korting* betreft een doelgerichte korting op de Aanvullende Post GDI die ten laste is gebracht van de voorzieningen Mijn Overheid en DigiD/eID, alsmede van de begroting van Bureau Digicommissaris. Deze korting is in 2016 verwezenlijkt en ingehouden op de Aanvullende Post GDI. Ook voor 2017 e.v. wordt deze korting doorgevoerd.

De *algemene efficiencykorting* is door de ministerraad ten laste gebracht van de Aanvullende Post GDI om de doelmatigheid te bevorderen. Voor 2017 is deze korting in de budgetten verwerkt, onder meer doordat de volumegroei op verschillende voorzieningen is verwerkt binnen het beschikbare budget. Om deze korting ook in 2018 en verder op te kunnen vangen zullen onder regie van de ministeries van BZK en EZ aanvullende maatregelen worden voorgesteld.

De *doorbelastingstaakstelling* wordt verwerkt middels de reguliere begroting van het beleidsverantwoordelijke departement BZK. Dit door het opnemen van een inkomstenverplichting ad € 15 miljoen op de begroting van het ministerie van BZK.

Financiële sturing

Om een aantal structurele financiële problemen uit het verleden op te lossen, is in 2015 de Aanvullende Post voor de GDI gevormd. Bovendien zijn er toen binnen de interbestuurlijke sturingsstructuur van de GDI spelregels vastgesteld om te voorkomen dat er opnieuw een situatie van structurele tekorten ontstaat. Deze spelregels schrijven onder andere voor dat voorgestelde wijzigingen in de GDI pas gerealiseerd kunnen worden nadat binnen de sturingsstructuur van de GDI een kostenraming en dekkingsvoorstel is vastgesteld. Met als doel om inhoud en financiën bij elkaar te houden en zo te voorkomen dat nieuwe financiële problemen ontstaan.

Dat lukt steeds beter. Er zijn begin 2016 dekkende bestedingsplannen vastgesteld door het Nationaal Beraad en op verschillende momenten is door het Nationaal Beraad gesproken over inhoudelijke dossiers, in samenhang met de financiële consequenties. Bij grote dossiers met veel politieke druk lijkt het lastig om de discipline vast te houden en vergt dit extra aandacht. Een

voorbeeld daarvan is de vernieuwing van de berichtenvoorziening. Uiteindelijk is het ook in dit dossier gelukt om afspraken over de vernieuwing van de voorziening en de financiering ervan gezamenlijk tot stand te brengen.

Uitputtingsoverzicht Aanvullende Post 2016

In het Nationaal Beraad wordt besloten over het aanwenden van de Aanvullende Post GDI. Cijfers stabiel krijgen blijft lastig, maar er wordt progressie geboekt. Voor 2016 heeft dit geresulteerd in onderstaand mutatieoverzicht. Iedere mutatie kan worden verklaard uit besluitvorming van het Nationaal Beraad of de ministerraad.

Mutatieoverzicht AP GDI 2016

<i>(Bedragen in mln. €)</i>	
Start Aanvullende Post 2016	
Begroting 2016	97,05
Afboeking o.b.v. Digiprogramma 2016-2017	- 95,00 +
Totaal	2,05
Voorjaarsnota 2016	
Onderuitputting AP 2015 (<i>kasschuif</i>)	7,73
Loon- en prijsbijstelling	0,03
Bijboeking inzake eID	7,60 +
Totaal bijgeboekt	15,36
Julibrief 2016	
Afboeking eID (<i>BZK</i>)	-4,30
Afboeking eIDAS (<i>EZ</i>)	-0,70 +
Totaal afgeboekt	-5,00
Augustusbrief 2016	
Onderuitputting 2015 (<i>Logius</i>)	4,69
Afboeking cf NB 14-6-2016 (<i>BZK</i>)	-9,20
Afboeking cf NB 14-6-2016 (<i>EZ</i>)	-3,54
Afboeking eID (<i>BZK</i>)	-1,17 +
Totaal afgeboekt	-9,22
Najaarsnota 2016	
Afboeking VDC (<i>BZK</i>)	-0,50
Onderuitputting Digipoort KIS migratie 2015 (<i>BD</i>)	0,42
Onderuitputting Bureau Digicommissaris 2016	0,35
Onderuitputting ETD-stelsel en eIDAS 2016 (<i>EZ</i>)	0,10
Overbevoorschotting 2016 (<i>BZK</i>)	3,89 +
Totaal bijgeboekt	4,26
Eindstand Aanvullende Post 2016	
Restant AP 2016	7,45
Geormerkt geld eID 2016	-2,13 -
AP beschikbaar voor GDI 2017	5,32

Onderdeel van de beschikbare middelen in 2017 zijn ook de zogenoemde 'teveel ontvangen middelen' uit de Aanvullende Post GDI, die op basis van bestedingsplannen zijn overgemaakt aan de ministeries van BZK, EZ en aan de Belastingdienst (ministerie van Financiën). Deze bestedingsplannen zijn later naar beneden bijgesteld. De teveel ontvangen middelen zijn via een kasschuif meegenomen naar 2017, staan op de begrotingen van de ministeries van BZK, EZ en Financiën, en blijven onderdeel van de financiën en de interbestuurlijke sturing van de GDI. In de tabel op de volgende pagina staan de bedragen, de voorzieningen en de begrotingen die het betreft.

Extracomptabele bedragen Aanvullende Post GDI 2017

<i>(Bedragen in mln. €)</i>	
BZK	
DigiD	2,40
MijnOverheid.nl	0,49
Stelselvoorzieningen basisregistraties	<u>1,00</u> +
Totaal begroting BZK	3,89
BD	
Digipoort KIS migratie OTP	<u>0,42</u> +
Totaal begroting BD	0,42
EZ	
ETD-stelsel en eIDAS t.b.v. inrichting crisisstructuur	<u>0,10</u> +
Totaal begroting EZ	0,10
Totaal extracomptabel	4,41

Duurzame financieringsafspraken GDI

Het oplossen van de bestaande tekorten op de GDI in 2015 en het opstellen van financiële spelregels heeft gezorgd voor een betere borging van de continuïteit van voorzieningen van de GDI. Niettemin is gebleken dat het oplossen van nieuwe inhoudelijke en financiële vraagstukken veel moeite en tijd kost. Er is behoefte aan duurzame financieringsafspraken: heldere en sluitende afspraken over hoe en door wie de kosten die samenhangen met de GDI worden gedragen, waarbij (zoveel mogelijk) onzekerheden over gevraagde financiële bijdragen en te dragen risico's worden weggenomen. Onder regie van de Digicommissaris zijn goede stappen gezet. In juli 2016 zijn door de ministerraad de volgende uitgangspunten voor duurzame financiering vastgesteld:

1. De Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) is generiek, gezamenlijk en overheidsbreed.
2. De duurzame, sluitende financiering van de GDI bestaat uit drie elementen:
  - a. gezamenlijke financiering voor die activiteiten van de GDI en die fase(n) van de levenscyclus waar het generieke, gezamenlijke of overheidsbrede belang evident is;
  - b. het doorbelasten van toerekenbare kosten aan gebruikers (profijtbeginsel) op een zodanige manier dat de financiering mee ademt met de kostenontwikkeling; en
  - c. een set afspraken en spelregels die transparantie bieden op het gebied van inhoud, sturing en financiering en daarmee ook voorzien in het afdekken van risico's van onderdekking.
3. Voor de gezamenlijke financiering wordt eenmalig voorzien in (bundeling van) middelen ter dekking van kosten die gemaakt worden ten behoeve van de overheid als geheel, voor de GDI- activiteiten met een generiek gezamenlijk of overheidsbreed belang.
  - a. Uit deze middelen wordt in beginsel, nadat in gezamenlijkheid daartoe is besloten, de realisatie van nieuwe voorzieningen en functionaliteiten gefinancierd.
  - b. Een nieuw kabinet kan de gebundelde middelen op één begrotingsartikel plaatsen, onder verantwoordelijkheid van één politiek verantwoordelijke.
  - c. Zolang er niet één politiek verantwoordelijke is, ligt de verantwoordelijkheid bij de beleidsverantwoordelijke ministers van BZK en EZ.
4. Om onzekerheden over gevraagde structurele financiële bijdragen te minimaliseren, en de voorspelbaarheid van de kostenontwikkeling van de GDI te vergroten, worden de integrale kostenramingen in beeld gebracht en worden, waar nodig per fase van de levenscyclus, concrete en sluitende afspraken gemaakt over wie welke kosten draagt.
  - a. Uitgangspunt daarbij is dat de financieringsafspraken mee ademen met de kostenontwikkeling.
  - b. Uitgangspunt daarbij is het profijtbeginsel, waarbij de kosten worden gedragen naar rato van gebruik.
  - c. Alle toerekenbare kosten worden doorbelast aan de gebruiker/veroorzaker.
  - d. Kostenoverschrijdingen worden betaald door de veroorzaker van de overschrijding.
  - e. Beïnvloedbare risico's worden neergelegd bij de partijen die op deze risico's kunnen sturen.
  - f. Er worden vooraf financieringsafspraken uitgewerkt over opvangen van de effecten van endogene/niet-beïnvloedbare risico's (vangnet).

Deze uitgangspunten worden getoetst op volledigheid en toepasbaarheid in verschillende casussen (botsproeven), waaruit bestuurlijke keuzes en bespreekpunten volgen. Ook worden de uitgangspunten al toegepast om reële financiële knelpunten van een dekkingsvoorstel te voorzien. Onder regie van de Digicommissaris en samen met de financiële werkgroep en de kerngroep worden de uitgangspunten in de loop van 2017 verder uitgewerkt tot duurzame financieringsafspraken, die door het Nationaal Beraad en de Ministeriële Commissie Digitale Overheid kunnen worden vastgesteld. Daarbij wordt voor het bekostigingsmodel per voorziening onderscheid gemaakt naar de fase waarin een voorziening zich bevindt.

Financieel overzicht 2017

Onder regie van de Digicommissaris hebben de beleidsverantwoordelijke departementen BZK en EZ bestedingsplannen voor de GDI-voorzieningen in 2017 e.v. opgesteld. Deze bestedingsplannen leggen gezamenlijk (per cluster) en in samenhang (overheidsbreed) de basis voor dit Digiprogramma. Alle bestedingsplannen zijn door Bureau Digicommissaris getoetst op de volgende aspecten:

- Het sluitend zijn van de bestedingsplannen (financiële dekking), in ieder geval voor 2017;
- Consistentie met de in november 2015 aangeleverde meerjarige bestedingsplannen op inhoud en financiering;
- Consistentie met besluitvorming ministerraad en Nationaal Beraad;
- Correctheid van de aangeleverde cijfermatige tabellen;
- Transparantie en onderbouwing van de te realiseren inhoudelijke activiteiten in relatie tot de opgevoerde kosten;
- Samenhang op voorzieningen- en clusteroverstijgend niveau.

Dit resulteert in onderstaand totaaloverzicht van de benodigde financiële middelen voor 2017, inclusief de dekking.

Overzicht per cluster van de concept bestedingsplannen 2017

Totaal GDI (Bedragen in mln. €)						
Cluster	Aard activiteit	Benodigd		Beschikbaar 2017		
		2017	AP	RB	DB	Saldo
I&A	B&E	43,46	47,27	25,79	0,00	0,00
	Volumegroei	0,00				
	Doorontwikkeling	29,60				
Dienstverlening	B&E	62,40	20,18	23,67	36,70	0,00
	Volumegroei	3,49				
	Doorontwikkeling	14,66				
Gegevens	B&E	11,85	8,49	8,36	0,00	0,00
	Volumegroei	1,80				
	Doorontwikkeling	3,20				
Interconnectiviteit	B&E	31,27	26,52	7,50	0,00	0,00
	Volumegroei	0,10				
	Doorontwikkeling	2,65				
Totaal GDI		204,48	102,46	65,32	36,70	0,00

AP: Aanvullende Post

RB: Reguliere Begroting

DB: Doorbelasting

De financiering van de GDI in 2017 is sluitend en wordt samen met dit Digiprogramma vastgesteld.

Financiering middellange termijn

De kosten voor de GDI zullen de komende jaren naar verwachting verder stijgen door forse toename van het gebruik. Bovendien is de GDI dynamisch en kan deze qua samenstelling veranderen. Er zitten verschillende nieuwe 'generieke' voorzieningen in de verkenningsfase (MijnOverheid voor Ondernemers, eIDAS¹⁵ en eDelivery¹⁶). Tegelijkertijd zijn er ook voorzieningen

¹⁵ Voortvloeiend uit de implementatie van de Europese verordening elektronische identiteiten en vertrouwensdiensten eIDAS.

¹⁶ Een Europese basisvoorziening die gegevensuitwisseling tussen EU-lidstaten veiliger en betrouwbaarder moet maken

die op termijn gestopt of buiten scope van de GDI geplaatst kunnen worden (Digipoort OTP wordt bijvoorbeeld gemigreerd naar Digipoort KIS). Voor beide bewegingen moet ruimte bestaan.

Om dit ook financieel in goede banen te leiden wordt de overheidsbrede besluitvorming hierover aan de hand van de duurzame financieringsafspraken georganiseerd, zodat er bij wijzigingen van de GDI geen nieuwe knelpunten kunnen ontstaan.